

RIKSADVOKATEN

Samtlige statsadvokatembeter
Samtlige politimestere

REF.:

VÅR REF.:
Ra 03-619 KAK/mw
646.1

DATO:
24.01.05

STRAFFEPROSESSLOVEN § 59A – POLITIETS OG STATSADVOKATENS KOMPETANSE I KLAGESAK TIL Å OMGJØRE EGNE VEDTAK OM HENLEGGELSE - INSTRUKS

Høyesterett la i kjennelse av 22. desember 2004 (HR-2004-02117-A) til grunn at vedtaksorganet selv kan omgjøre sin henleggelse, dersom det finner en klage over avgjørelsen begrunnet. I den aktuelle saken var det derfor ingen feil av statsadvokaten å omgjøre egen henleggelse til skade for den siktede og ta ut tilleggstilltale.

Høyesterett viste (avsnitt 13) til at klagereglene gir et selvstendig grunnlag for å ta opp igjen forfølgningen, jf. straffeprosessloven § 74 sjette ledd, hvor det heter:

”Ellers kan en forfølgning bare tas opp på ny ved omgjøring av overordnet myndighet etter § 75 annet ledd, ved avgjørelse i klagesak etter § 59a....”.

Ved drøftelsen av om statsadvokaten selv kunne endre sin avgjørelse la Høyesterett særlig vekt på at klagereglene i straffeprosessloven er forfattet etter mønster av forvaltningsloven, som gir vedtaksorganet omgjøringskompetanse ved klage, se forvaltningsloven § 33 annet ledd annet punktum. Det ble også vist til prosessøkonomiske hensyn, se avsnitt 15-20 i kjennelsen. Kopi av kjennelsen vedlegges for enkel referanse.

Det standpunkt Høyesterett her kom til er ikke i samsvar med langvarig og sikker praksis i påtalemyndigheten. Spørsmålet om en eventuell motstrid med avgjørelsen i Rt 2003 side 1750, som ikke er nevnt i kjennelsen fra desember 2004, lar en ligge. Som kjent har riksadvokaten hittil vært av den oppfatning at bestemmelsen i straffeprosessloven § 75 som legger omgjøringskompetansen til overordnet påtalemyndighet når noen har vært siktet, gjelder uansett om det dreier seg om en klagesak eller spørsmål om omgjøring av eget tiltak. Således har det vært instruert om at klage over en henleggelsesbeslutning i medhold av straffeprosessloven § 59a, skal behandles av overordnet påtalemyndighet når noen har vært siktet, selv om den myndighet som har truffet det påklagede vedtak mener dette bør omgjøres, jf. blant annet riksadvokatens brev av 30. desember 2003 til samtlige statsadvokater.

Fra brevet hitsettes:

"1. Statsadvokaten kan ikke selv omgjøre egen henleggelse

Statsadvokaten kan ikke selv omgjøre sin egen henleggelse til skade for en siktet med mindre vilkårene i straffeprosessloven § 74 er oppfylt. Omgjøringskompetansen etter straffeprosessloven § 75 annet ledd er lagt til overordnet påtalemyndighet, dvs. riksadvokaten når vedtaket er truffet av statsadvokaten, og må skje innen fristen på 3 måneder. Dette følger av ordlyden i bestemmelsen. Videre vises til Bjerke/Keiserud, Straffeprosessloven med kommentarer (2001) side 344-345, til Høyesteretts kjennelse av 10. desember 2003 (sak HR-2003-00746a) og til Rt 1967 side 1027. En "omgjøring" foretatt av statsadvokaten avbryter således ikke tremånedersfristen.

I brev herfra av 23. oktober 2000 blant annet til politimestrene og statsadvokatene gis det anvisning på den fremgangsmåte som skal følges når underordnet myndighet mener saken bør etterforskes ytterligere og det derfor kan bli knapp tid for klageinstansen (statsadvokaten eller riksadvokaten) til å behandle klagen. I slike tilfeller skal saken sendes til klageinstansen – som i den foreliggende sak er riksadvokaten – med forslag om omgjøring.

For ordens skyld minnes om at bare er å ta opp *forfølgningen* på ny som er avskåret. Det er intet til hinder for å gjenoppta *etterforskningen*, dersom dette kan frembringe bevis av vekt, jf. § 74 første ledd. Men i en klagesituasjon må saken like fullt sendes klageinstansen som beskrevet ovenfor, slik at ikke omgjøringsadgangen avskjæres."

Etter Høyesteretts kjennelse 22. desember 2004 er rettsstillingen endret, og omgjøringsvedtak må nå bare treffes av overordnet påtalemyndighet hvor det dreier seg om omgjøring uten klage av en henleggelse i sak hvor noen har vært siktet.

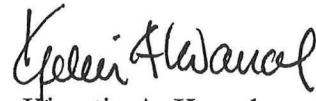
Riksadvokaten har like fullt kommet til at de beste grunner taler for å opprettholde den tidligere praksis. For overordnet påtalemyndighets fagledelse er det viktig at man har det sakstilfang som ligger i at man får oversendt klagesakene, også i de tilfeller der underordnet påtalemyndighet finner klagen begrunnet og mener at vedtaket bør omgjøres. Særlig har dette hensynet vekt i forholdet mellom politiet og statsadvokaten etter at påtalemyndigheten i politiet fra 1. april 2004 fikk utvidet påtalekompetanse. Dette vil innebære at flere sakstyper der politiet ikke tidligere kunne avgjøre påtalespørsmålet, nå – eventuelt – kommer inn til statsadvokaten som klagesaker hvilket er en fordel i tilsyns/kontrollsammenheng.

Riksadvokaten gir derfor følgende instruks til statsadvokatene og påtalemyndigheten i politiet:

- Har noen vært siktet, skal klagesaker fortsatt sendes overordnet påtalemyndighet til avgjørelse, selv om den påtalemyndighet som har truffet henleggelsesvedtaket mener at dette bør gjøres om.
- I saker der det er fare for at tremånedersfristen for underretning til siktede om omgjøring, jf. straffeprosessloven § 59a siste ledd, kan utløpe før overordnet påtalemyndighet får behandlet og avgjort klagesaken, må vedtaksorganet likevel selv omgjøre vedtaket når det finner at klagen bør tas til følge, slik at fristen avbrytes. Saken sendes deretter til klageorganet.

Embetslederne og politimestrene må besørge at foranstående retningslinjer blir gjort kjent – og etterlevd – av statsadvokatene og påtalemyndigheten i politiet.

Tor-Akse Busch

Kjerstin A. Kvande
førstestatsadvokat

Vedlegg